

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра гігієни та екології №1

2021-2022 навчальний рік

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Гігієна та екологія»

Нормативний чи вибірковий освітній компонент: нормативний

Форма здобуття освіти очна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 222 «Медицина»
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) другого (магістерського) рівня вищої освіти

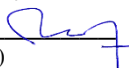
Курс 2,3

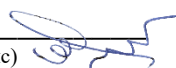
Силабус навчальної дисципліни
затверджений на засіданні кафедри
гігієни та екології №1

Схвалено методичною комісією ХНМУ
з проблем громадського здоров'я
(назва)

Протокол від
27 серпня 2021 року № 1

Протокол від
01 вересня 2021 року №2

Завідувач кафедри
 Коробчанський В.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Голова
 Огнєв В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

27 серпня 2021 року

01 вересня 2021 року

Інформація про викладачів

Розробники силабусу:

д.м.н., проф. Коробчанський В.О.,

к.м.н., доц. Олійник Ю.О.,

к.м.н., доц. Кателевська Н.М.

к.м.н., доц. Богачова О.С.

Дані про викладачів, що викладають дисципліну

Всі викладачі володіють науковими знаннями в області гігієни, вони хороші методисти, які володіють методами і методиками, що дозволяють надавати навчальні матеріали у вигляді системи пізнавальних завдань, вирішення яких направлено на оволодіння змісту вивчення нашої дисципліни

Коробчанський Володимир Олексійович, професор, доктор медичних наук

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, психогігієна, Public health

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihieny2@knmu.edu.ua

Консультації понеділок 15.30-17.00

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Олійник Юлія Олександрівна, кандидат медичних наук, доцент

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, психогігієна, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я людини

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihieny2@knmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Старусева Вікторія Вадимівна, кандидат медичних наук, доцент

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я людини.

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihieny2@knmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Косілова Ольга Юрївна, кандидат медичних наук, доцент

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я людини.

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihieny2@knmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Боярський Мирослав Романович, кандидат медичних наук

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я людини

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihieny2@kntmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Мокрякова Марина Іванівна, асистент

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я людини

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihieny2@kntmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Гігієна та екологія» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Медицина» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 222 «медицина»

Опис дисципліни: Гігієна - наука про здоров'я, про створення умов, сприятливих для збереження людиною здоров'я, про правильну організацію праці і відпочинку, про попередження хвороб. Її метою є вивчення впливу умов життя і праці на здоров'я людей, попередження захворювань, забезпечення оптимальних умов існування людини, збереження його здоров'я і довголіття. Гігієна є основою профілактики захворювань.

Під час вивчення навчальної дисципліни будуть розглянуті питання теоретичних основ гігієни та екології, як науки та відпрацювання практичних навичок щодо профілактики захворювань; використання сприятливих оздоровчих факторів навколишнього середовища для зміцнення здоров'я людини, загартування організму, тощо.

Набуті знання та вміння з гігієни і екології сприятимуть у майбутніх лікарів різних медичних фахів формуванню гігієнічного мислення, володінню знань первинної, вторинної та третинної профілактики захворювань.

Предмет навчальної дисципліни є вивчення впливу факторів навколишнього середовища на людину, розвиток і стан здоров'я дітей і підлітків, оцінка факторів ризику для здоров'я та обґрунтування заходів, спрямованих на попередження захворювань, забезпечення оптимальних умов існування, зміцнення здоров'я і подовження життя людини.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння базових дисциплін з біоорганічної та біологічної хімії, фізіології, патологічної фізіології, внутрішньої медицини та ін.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE

<http://31.128.79.157:8083/course/view.php?id=2901>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни Метою навчальної дисципліни «Гігієна та екологія» є вивчення теоретичних основ профілактичної медицини, зокрема гігієни та екології, як науки, яка є базисом профілактичної складової професійного світогляду фахівця напряму підготовки «Охорона здоров'я» за спеціальністю «Медицина» - магістри, а також опанування студентами необхідних знань, умінь, дій, цільових завдань, навичок, які відповідають кінцевим цілям вивчення навчальної дисципліни відповідно до ОПП.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» є закладення теоретичних основ гігієни та екології, як науки (термінологія, закони, методи, принципи гігієнічного нормування, нормативно-методичне забезпечення, застосування профілактичних заходів) та відпрацювання практичних навичок щодо:

профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження у відповідності до основ чинного законодавства України; проведення запобіжного та поточного санітарного нагляду; опанування лабораторних методів дослідження (органолептичні, фізичні, хімічні, біологічні, бактеріологічні методи); використання сприятливих оздоровчих факторів навколишнього середовища для зміцнення здоров'я людини, загартування організму, тощо.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

інтегральні: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

загальні: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим; здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність приймати обґрунтоване рішення ; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; прагнення до збереження навколишнього середовища.

спеціальні (фахові, предметні): здатність до планування та проведення санітарно-гігієнічних, профілактичних та протиепідемічних заходів, у тому числі щодо інфекційних хвороб; здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних програмних результатів навчання: здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді; знання психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення; проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів; оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення; здатність здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з урахуванням впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я; здатність здійснювати оцінку санітарно-гігієнічного стану навколишнього середовища з метою визначення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів; здатність застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для

оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальний навичок (Soft skills)**

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 6	Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я» (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин - 180	Спеціальність: 222 «Медицина» (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		2-й	3-й
		Семестр	
		4-й	5-й
		Лекції	
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 100 самостійної роботи студента - 80	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «магістр»	20 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	40 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		40 год.	40 год.
		Індивідуальні завдання:	
год.			
Вид контролю: залік, диференційований залік			

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Гігієна та екологія як галузь медичної науки та охорони здоров'я, її мета, завдання, зміст. Профілактична спрямованість медицини, профілактика громадська та особиста, первинна, вторинна та третинна. Значення гігієни у практичній діяльності лікарів різних фахів.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
2	Навколишнє середовище та здоров'я. Біосфера, її складові. Вплив навколишнього середовища на здоров'я населення. Профілактика екологічних захворювань.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
3	Гігієна атмосферного повітря. Фізичні та хімічні властивості атмосферного повітря, їх значення. Природна радіація, її гігієнічне значення.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
4	Сонячна радіація, її гігієнічне значення. Гігієнічне	2	Онлайн-

	значення клімату і погоди. Медична класифікація клімату і погоди. Геліометеотропні та кліматотропні реакції, їх профілактика. Акліматизація, її особливості в різних кліматичних зонах.		лекція в синхронному форматі
5	Гігієна населених місць. Проблеми урбанізації. Умови життя в населених місцях та здоров'я людини. Планування та забудова території населеного пункту. Принципи функціонального зонування території населених пунктів. Фактори урбанізації, їх джерела і вплив на здоров'я населення. Гігієна житла. Гігієнічне значення мікроклімату, повітряного середовища, природного і штучного освітлення, їх гігієнічна оцінка.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
6	Ґрунт та здоров'я. Екологічні проблеми та санітарний стан ґрунту. Джерела забруднення ґрунту в сучасних умовах індустріалізації та хімізації народного господарства. Вплив забруднення ґрунту на здоров'я і санітарні умови життя населення. Роль ґрунту у виникненні та розповсюдженні інфекційних захворювань (анаеробних інфекцій) та інвазій. Ґрунт і захворювання неінфекційної етіології. Процеси та показники самоочищення ґрунту.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
7	Вода як фактор здоров'я, її фізіологічне, гігієнічне та епідеміологічне значення. Роль води у розповсюдженні інфекційних та паразитарних захворювань. Вода як етіологічний фактор захворювань неінфекційної природи. Гігієнічні вимоги до питної води. Екологічні проблеми та санітарна охорона водних об'єктів.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
8	Гігієна харчування. Значення харчування для здоров'я і фізичного розвитку. Поняття про харчовий статус організму. Теорії харчування, функції їжі. Наукові основи раціонального, превентивного, лікувально-дієтичного та лікувально-профілактичного харчування. Норми фізіологічної потреби у харчових речовинах та енергії для різних груп населення. Аліментарні захворювання, їх класифікація та профілактика. Генетично-модифіковані продукти, їх гігієнічна характеристика.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
9	Гігієна та фізіологія праці. Види праці, їх характеристика. Зміни фізіологічних функцій під час виконання фізичної та розумової праці, їх фізіолого-гігієнічна оцінка. Класифікація праці за показником важкості, напруженості і шкідливості. Втома та перевтома, заходи попередження перевтоми.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі

	Фізіолого-гігієнічні вимоги до раціонального режиму праці та відпочинку. Професійні шкідливості та професійні захворювання, їх класифікація. Профілактика професійних захворювань та отруєнь. Санітарне законодавство в галузі охорони праці.		
10	Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна. Здоровий спосіб життя визначення, зміст. Роль способу життя в збереженні і зміцненні здоров'я. Фактори ризику нездорового способу життя ендогенного і екзогенного характеру: надмірна маса тіла і ожиріння, гіподинамія, низька медична активність, шкідливі звички (табакокуріння, зловживання алкоголю, наркоманія, токсикоманія та ін.). Особиста гігієна, її значення для збереження і зміцнення здоров'я. Фізична активність, загартування. Гігієна одягу та взуття. Поняття про психогігієну, психопрофілактику, медичну біоритмологію та хроногігієну. Їх значення для здоров'я людини.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
11	Гігієна дітей та підлітків. Фактори та умови навколишнього середовища, що впливають на здоров'я дітей та підлітків. Фізичний розвиток як провідний показник стану здоров'я. Комплексна оцінка стану здоров'я дітей та підлітків, їх розподіл за групами здоров'я. Гігієна навчальних занять у школі. Гігієнічна оцінка режиму дня, розкладу уроків. Гігієна фізичного виховання дітей та підлітків. Роль сімейного лікаря у формуванні сприятливих гігієнічних умов виховання і навчання дитини.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
12	Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Значення оптимального гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів для підвищення ефективності лікування хворих. Система забудови лікарень, їх порівняльна гігієнічна оцінка. Гігієнічні вимоги до площі, кубатури, мікроклімату, повітряного середовища, освітлення, опалення, вентиляції, бактеріального обсіменіння палат. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
13	Гігієна праці лікарів різного фаху. Протирадіаційний захист персоналу і радіаційна безпека пацієнтів в рентгенологічних та радіологічних відділеннях лікарень.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
14	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів при надзвичайних станах. Гігієна польового розміщення ліквідаторів наслідків катастроф та населення. Основи	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі

	організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням цивільних аварійно-рятувальних формувань при ліквідації наслідків катастроф у польових умовах.		форматі
15	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням цивільних аварійно-рятувальних формувань при ліквідації наслідків катастроф у польових умовах. Гігієна праці особового складу рятувальних формувань при ліквідації наслідків надзвичайних станів.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
	Всього годин	30	

2.2.2 Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1				
2				
	Всього годин			

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Вступне заняття. Місце і значення гігієни в системі медичних наук та практичній діяльності лікаря. Методи гігієнічних досліджень	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, імітаційна гра, кейс-метод	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
2	Гігієнічна оцінка променевої енергії. Методика визначення та гігієнічна оцінка ультрафіолетового (УФ) випромінювання. Методика визначення та гігієнічна оцінка природного та штучного освітлення приміщень	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
3	Методика визначення та гігієнічна оцінка показників мікроклімату. Гігієнічна оцінка комплексного	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне);

	впливу параметрів мікроклімату на теплообмін людини			доповідь
4	Основні показники чистоти повітря приміщень, CO ₂ як показник антропогенного забруднення повітря. Вентиляція приміщень, основні показники ефективності вентиляції. Методика визначення й гігієнічної оцінки запиленості та хімічного забруднення повітря	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
5	Методика санітарно-гігієнічного обстеження об'єкту санітарного надзору (з оформленням акту обстеження)	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне);
6	Методика санітарного обстеження джерел водопостачання та відбору проб води для бактеріологічного і санітарно-хімічного дослідження	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
7	Методика гігієнічної оцінки питної води за сольовим та мікроелементним складом	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
8	Методи і засоби очистки води при централізованому і децентралізованому водопостачанні	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
9	Методи і засоби знезараження води при централізованому і децентралізованому водо постачанні	2	-«-	-«-
10	Методика гігієнічної оцінки питної води при централізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
11	Методика гігієнічної оцінки питної води при децентралізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
12	Методи вивчення та гігієнічної оцінки адекватності харчування колективів (за даними меню на тиждень). Методика розрахунку енерговитрат людини та її потреб у харчових речовинах. Оцінка адекватності харчування за меню-розкладкою	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь

13	Методика експертної гігієнічної оцінки якості харчових продуктів за результатами лабораторного аналізу	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
14	Методика розслідування випадків харчових отруєнь мікробної природи	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
15	Методика розслідування випадків харчових отруєнь немікробної природи	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
16	Методика дослідження стану здоров'я та фізичного розвитку дітей і підлітків.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
17	Методика гігієнічної оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків. Визначення групи здоров'я та фізичного виховання.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
18	Методика гігієнічної оцінки навчально-виховних установ для дітей і підлітків(загальноосвітніх шкіл).	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
19	Методика гігієнічної оцінки навчально-виховних установ для дітей і підлітків (загальноосвітніх шкіл). Оформлення акту обстеження.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
20	Методи психогієни та первинної психопрофілактики.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
21	Гігієнічні аспекти медичної біоритмології.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
22	Підсумкове заняття з розділу «Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогієна».	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
23	Методика експертизи будівельних проектів. Гігієнічна оцінка лікарні за матеріалами проекту (ситуаційного та генерального плану лікарні).	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь

24	Методика експертизи будівельних проєктів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проєкту внутрішнього планування.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
25	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження відділень різного профілю (ситуаційного плану з оформленням акту).	2	-«-	
26	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів (оформлення акту).	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
27	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
28	Складання та обговорення акту обстеження лікарні: висновки, пропозиції.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
29	Лікарсько-санітарний нагляд за організацією харчування в лікувальних закладах (обстеження харчоблоку лікарні).	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
30	Методика контролю протирадіаційного захисту персоналу та радіаційної безпеки пацієнтів при використанні іонізуючих випромінювань у лікувальних закладах.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
31	Гігієнічне обстеження рентгенівського кабінету в лікувально-профілактичному закладі (з оформленням акту обстеження).	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь

32	Гігієнічне обстеження радіологічного відділення в лікувально-профілактичному закладі (з оформленням акту обстеження).			усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
33	Підсумкове заняття з розділу «Гігієна лікувально-профілактичних закладів. Радіаційна гігієна».			усне опитування
34	Підсумковий тестовий контроль			
35	Диференційований залік	2	-«-	усне опитування
	Всього	70		

2.2.4. Лабораторні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1				
2				
	Всього годин			

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Загальна методика поточного санітарного нагляду. Методи санітарного обстеження об'єкту та оформлення акту обстеження чи санітарного опису	2		творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати
2	Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни	2		-«-
3	Гігієнічне значення складових біосфери (атмосфери, гідросфери, літосфери).	2		-«-
4	Ендемічний зоб як гігієнічна проблема, його етіологія, профілактика (продукти моря, йодована сіль)	2		-«-
5	Ендемічний флюороз та карієс як гігієнічна проблема, їх профілактика (дефторування, фторування води)	2		-«-
6	Самоочищення водоймищ. Зони санітарної охорони водоймищ.	2		-«-
7	Методика гігієнічної оцінки ґрунту за даними санітарного обстеження ділянки та результатами лабораторного аналізу проб та очистка населених місць.	2		-«-
8	Методика вивчення та оцінка харчового	2		-«-

	статусу людини і медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами			
9	Методи консервування харчових продуктів, їх гігієнічна характеристика. Харчові добавки, їх гігієнічна характеристика.	2		--<<
10	Гігієнічний нагляд за харчуванням різних вікових груп, професій, хворих в стаціонарах, оздоровчих закладах. Парентеральне харчування, його гігієнічне обґрунтування.	2		--<<
11	Харчовий статус як показник здоров'я людини. захворювання недостатнього та надмірного харчування.	2		--<<
12	Генетично-модифіковані продукти, їх гігієнічна характеристика.	2		--<<
13	Гігієнічна оцінка адекватності індивідуального харчування студента за даними меню на тиждень	2		--<<
14	Гігієнічна оцінка адекватності індивідуального харчування студента за даними меню на тиждень	4		--<<
15	Визначення стану здоров'я, групи здоров'я та фізичного виховання.	4		--<<
16	Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків.	4		--<<
17	Визначення індивідуальних біоритмів та індивідуальностей характеру	4		--<<
17	Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь. Попередні та періодичні медичні огляди як заходи їх профілактики.	4		--<<
	Підготовка до практичних занять - теоретична та опрацювання практичних навичок	34		
	Всього	80		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

Після завершення вивчення дисципліни відповідальний за організацію навчально-методичної роботи на кафедрі або викладач виставляють магістру

відповідну оцінку за шкалами (див. таблицю) у залікову книжку та заповнюють відомості успішності студентів з дисципліни за формою

4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200- бальна шкала	4- бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22- 4,23	169	3.45- 3,46	138
4.97- 4,99	199	4.19- 4,21	168	3.42- 3,44	137
4.95- 4,96	198	4.17- 4,18	167	3.4- 3,41	136
4.92- 4,94	197	4.14- 4,16	166	3.37- 3,39	135
4.9- 4,91	196	4.12- 4,13	165	3.35- 3,36	134
4.87- 4,89	195	4.09- 4,11	164	3.32- 3,34	133
4.85- 4,86	194	4.07- 4,08	163	3.3- 3,31	132
4.82- 4,84	193	4.04- 4,06	162	3.27- 3,29	131
4.8- 4,81	192	4.02- 4,03	161	3.25- 3,26	130
4.77- 4,79	191	3.99- 4,01	160	3.22- 3,24	129
4.75- 4,76	190	3.97- 3,98	159	3.2- 3,21	128
4.72- 4,74	189	3.94- 3,96	158	3.17- 3,19	127
4.7- 4,71	188	3.92- 3,93	157	3.15- 3,16	126
4.67- 4,69	187	3.89- 3,91	156	3.12- 3,14	125
4.65- 4,66	186	3.87- 3,88	155	3.1- 3,11	124
4.62- 4,64	185	3.84- 3,86	154	3.07- 3,09	123
4.6- 4,61	184	3.82- 3,83	153	3.05- 3,06	122
4.57- 4,59	183	3.79- 3,81	152	3.02- 3,04	121
4.54- 4,56	182	3.77- 3,78	151	3-3,01	120
4.52- 4,53	181	3.74- 3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5- 4,51	180	3.72- 3,73	149		
4.47- 4,49	179	3.7- 3,71	148		
4.45- 4,46	178	3.67- 3,68	147		

4,46		3,69	
4.42- 4,44	177	3.65- 3,66	146
4.4- 4,41	176	3.62- 3,64	145
4.37- 4,39	175	3.6- 3,61	144
4.35- 4,36	174	3.57- 3,59	143
4.32- 4,34	173	3.55- 3,56	142
4.3- 4,31	172	3.52- 3,54	141
4,27- 4,29	171	3.5- 3,51	140
4.24- 4,26	170	3.47- 3,49	139

**Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою,
чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ЄCTS**

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄCTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Диференційований залік проводиться викладачем академічної групи на останньому занятті з дисципліни. Допуск до ДЗ визначається у балах ПНД, а саме: min – 70, max – 120 балів. Безпосередньо ДЗ оцінюється від – 50 до – 80 балів. Оцінка з дисципліни є сума балів за ПНД та ДЗ у балах від min – 120 до max – 200 і відповідає національній шкалі та шкалі ЄCTS.

Диференційований залік з дисципліни або її частини – це процес, протягом якого перевіряються отримані за курс (семестр): рівень теоретичних знань; - розвиток творчого мислення; навички самостійної роботи; компетенції – вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

3.2. Питання до заліку та іспиту:

3.3. Контрольні питання до самостійної роботи

1. Гігієна як наука, її місце в роботі лікарів. Мета, завдання та методи досліджень.
2. Екологія та гігієна навколишнього середовища: мета, завдання, методи досліджень, основні напрямки, роль у збереженні здоров'я та профілактиці захворювань. Екологічна ситуація в Україні.
3. Сонячна радіація та її гігієнічне значення.

4. Ультрафіолетова радіація: гігієнічне значення, фізична характеристика та механізм біологічної дії.
5. Порушення здоров'я та захворювання, пов'язані з дефіцитом ультрафіолетової радіації. Використання ультрафіолетової радіації для профілактики захворювань.
6. Освітлення та здоров'я. Гігієнічні вимоги до освітлення.
7. Світловий режим приміщень та його гігієнічне значення.
8. Види і системи штучного освітлення приміщень. Принципи нормування.
9. Гігієнічна характеристика мікроклімату. Зрушення у стані здоров'я та захворювання, що зумовлені впливом метеорологічних факторів. Заходи щодо профілактики.
10. Мікроклімат приміщень та його гігієнічне значення. Класифікація мікроклімату. Гігієнічні основи оцінки мікроклімату приміщень.
11. Клімат та здоров'я населення (визначення, класифікація, кліматоформуєчі фактори, їх гігієнічна характеристика). Акліматизація.
12. Урбанізація та проблеми охорони здоров'я. Гігієна планування та забудови населених місць.
13. Джерела забруднення навколишнього середовища, вплив забруднювачів на здоров'я людини.
14. Гігієнічні вимоги до планування та благоустрою населених місць.
15. Заходи по оздоровленню населених місць.
16. Гігієнічні вимоги до житла. Вплив житлових умов на стан здоров'я та працездатність людини.
17. Гігієнічні вимоги до будівельних матеріалів.
18. Гігієнічне значення ґрунту. Показники санітарного стану ґрунту. Заходи щодо санітарної охорони ґрунту.
19. Гігієна ґрунту. Роль ґрунту в виникненні і розповсюдженні інфекційних захворювань та інвазій.
20. Вода як фактор навколишнього середовища її фізіологічне, гігієнічне та епідеміологічне значення.
21. Класифікація природних джерел водопостачання та їх порівняльна характеристика.
22. Водопостачання та здоров'я населення. Характеристика систем водопостачання, гігієнічні вимоги до питної води, Державний стандарт на питну воду. Заходи з санітарної охорони водоймищ.
23. Гігієнічні вимоги до улаштування шахтних криниць та основні етапи їх санації. Загальна схема санітарного обстеження джерел місцевого водопостачання.
24. Епідеміологічне значення води. Показники органічного забруднення води.
25. Ендемічні захворювання, пов'язані з надлишковим та недостатнім вмістом фтору в питній воді. Нормування фтору у питній воді, профілактика.
26. Ендемічні захворювання, пов'язані з якістю питної води. Профілактика.
27. Інфекційні захворювання, пов'язані з водою. Профілактика.
28. Види лужності води. Фізіологічне гігієнічне значення загальної лужності питної води, гігієнічне нормування.

29. Очистка води. Сутність основних методів коагуляції води.
30. Класифікація методів знезараження води. Характеристика основних методів хлорування води.
31. Показники епідемічної безпеки знезараження питної води. Принцип визначення повноти знезараження питної води.
32. Значення харчування для здоров'я людини. Трофогігієна та її основні задачі.
33. Гігієнічні вимоги до раціонального харчування. Закони кількісної та якісної повноцінності харчування.
34. Поняття збалансованості харчування.
35. Гігієнічні принципи раціонального, превентивного, лікувально-дієтичного та лікувально-профілактичного харчування. Фізіологічні норми потреби в основних харчових речовинах та енергії різних груп населення.
36. Фізіолого-гігієнічне значення білків у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком білків, та їх профілактика. Поняття про білково-енергетичну недостатність.
37. Фізіолого-гігієнічне значення жирів у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком жирів, та їх профілактика.
38. Фізіолого-гігієнічне значення вуглеводів у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком вуглеводів, та їх профілактика.
39. Фізіолого-гігієнічне значення вітамінів у харчуванні людини. Захворювання, зумовлені дефіцитом та надлишком вітамінів, та їх профілактика.
40. Гігієнічне значення макро- та мікроелементів у харчуванні людини. Захворювання, що зумовлені дефіцитом та надлишком мікроелементів. Поняття про біогеохімічні провінції. Профілактика біогеохімічних ендемій.
41. Харчова і біологічна цінність молока та молочних продуктів. Санітарна експертиза молока та молочних продуктів. Показники якості та ознаки фальсифікації і псування молока.
42. Харчова і біологічна цінність продуктів переробки зерна. Санітарна експертиза хліба.
43. Харчова і біологічна цінність м'яса та м'ясних продуктів. Санітарна експертиза м'яса та м'ясних продуктів. Профілактика захворювань, що пов'язані із споживанням недоброякісних м'ясних продуктів.
44. Аліментарні та аліментарно-обумовлені захворювання та їх профілактика.
45. Харчові отруєння, їх класифікація та профілактика.
46. Харчові отруєння бактеріальної природи. Заходи щодо профілактики.
47. Харчові токсикоінфекції: визначення поняття, основні збудники, патологія, профілактика.
48. Харчові бактеріальні токсикози: визначення поняття, класифікація, профілактика.
49. Мікотоксикози: визначення поняття, класифікація, профілактика.
50. Харчові отруєння немікробної природи. Заходи щодо профілактики.
51. Харчові отруєння грибами (класифікація, етіологія, патогенез, клініка та профілактика).

52. Закономірності росту і розвитку дітей та підлітків. Методи визначення фізичного розвитку.
53. Фізичний розвиток як один з найважливіших критеріїв оцінки стану здоров'я. Методи оцінки фізичного розвитку.
54. Принципи комплексної оцінки стану здоров'я дітей та підлітків. Групи здоров'я.
55. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки, планування та облаштування загальноосвітньої школи.
56. Гігієнічні основи навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі (гігієнічні вимоги до навчальних посібників, розкладу уроків, структури уроку та організації його проведення).
57. Психогігієна як наука. Основні завдання, методи й засоби психогігієни. Психічне здоров'я людини й основні критерії його гігієнічної оцінки.
58. Поняття про біологічні ритми людини. Основні класифікації біоритмів.
59. Предмет та задачі хроногігієни. Поняття десинхроноза, профілактика десинхронозов.
60. Основні психогігієнічні принципи оптимізації повсякденної діяльності людини.
61. Загальні гігієнічні вимоги до розміщення лікарняних закладів в населеному пункті. Гігієнічна оцінка ситуаційного плану.
62. Гігієнічні принципи лікарняного будівництва. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки. Гігієнічна оцінка генерального плану лікарні, функціональне зонування.
63. Гігієнічна характеристика різних систем будівництва лікарень.
64. Гігієнічні вимоги до палатного відділення, секції.
65. Гігієнічні вимоги до лікарняної палати. Гігієнічне нормування мікроклімату, освітлення, чистоти повітря.
66. Гігієнічні вимоги до облаштування, обладнання та експлуатації приймального відділення лікарні. Особливості організації прийому хворих до інфекційних відділень лікарень.
67. Гігієнічні вимоги до облаштування, обладнання та експлуатації хірургічного відділення лікарні.
68. Гігієнічні вимоги до облаштування, обладнання та експлуатації акушерсько-гінекологічного відділення та пологового будинку.
69. Гігієнічні вимоги до облаштування, обладнання та експлуатації дитячого відділення лікарні.
70. Гігієнічні вимоги до облаштування, обладнання та експлуатації інфекційного відділення лікарні.
71. Гігієна праці лікарів різного фаху. Професійні шкідливості. Особливості праці хірургів.
72. Гігієнічні вимоги до облаштування, обладнання та експлуатації рентгенологічного відділення лікарні.
73. Гігієна праці лікарів-рентгенологів.
74. Гігієнічний режим лікувально-профілактичних закладів, його значення. Профілактика внутрішньо-лікарняних (госпітальних) інфекцій.

3.4. Індивідуальні завдання (затверджений на засіданні кафедри перелік з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні):

3.6. Правила оскарження оцінки

Апеляція магістра щодо оцінки (кількості балів), отриманої на диференційованому заліку у ХНМУ, повинна подаватись особисто не пізніше наступного робочого дня після оголошення оцінки. Апеляція розглядається не пізніше наступного дня після її подання у присутності магістра.

Додаткове опитування магістра при розгляді апеляцій не допускається. Порядок подання і розгляду апеляції повинен бути оприлюднений та доведений до відома магістра не пізніше ніж 7 днів до початку іспитів.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни. Очікується, що магістри відвідуватимуть всі лекційні та практичні заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його (згідно графіку на інформаційному стенді кафедри)

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у магістрів виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач/-ка надає на першому практичному занятті.

Під час лекційного заняття ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально. Активна участь під час обговорення в аудиторії, магістри мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від магістрів очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Відвідування занять та поведінка. Магістрам важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Використання електронних гаджетів. Використання електронних гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу, адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір. Гаджети забезпечують постійний зворотній зв'язок: «викладач- магістр», «магістр-магістр», «магістр-група магістрів».

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Організація інклюзивного навчання в закладах вищої освіти здійснюється згідно з наказом ХНМУ № 203 від 22.06.2018 «Про затвердження порядку супроводу (надання допомоги) осіб з обмеженими фізичними можливостями, громадян похилого віку, інших маломобільних груп населення під час перебування на території (в приміщеннях) ХНМУ.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни. Активність здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи згідно з навчальним планом.

Заохочення та стягнення. Додаткові бали за участь в наукових конференціях, проведення наукових досліджень, публікації статей та тез, виконання додаткових завдань тощо.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Науково-педагогічні працівники кафедри дотримуються етичних принципів академічної доброчинності, а саме посилаються на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримуються норм законодавства про авторське право; надають достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Викладачі кафедри гігієни та екології №1 не порушують академічну доброчинність (не займаються академічним плагіатом, фабрикацією, обманом, хабарництвом).

Кафедра гігієни та екології № 1 підтримує **нульову толерантність** до плагіату. На перших заняттях проводимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Гігієна та екологія: підручник [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.] за ред. В.Г. Бардова. Вінниця. Нова книга. 2020. 472 с.

Основи екології: / В.Г. Бардов, В.І. Федоренко, Е.М. Білецька [та ін.] Вінниця: Нова Книга, 2013. 424 с.

Гігієна та екологія: підручник / [К.О. Пашко., М.О. Кашуба, О.В. Лотоцька та ін. (В.А. Кондратюк, О.М. Сопель, Г.А. Крицька, О.Є. Копач, О.Є. Федорів, Н.В. Флекей, Н.А. Мельник, В.О. Авдєєв)]. 2020. Тернопіль: ТДМУ, – 629 с.

Гігієна дітей та підлітків/ за ред. Берзіня В.І., Ванханен В.І., Подрігало Л.В., Берзінь В.І. Асканія, 2008. 304 с.

Радіаційна гігієна [за ред.В.Я. Уманського та С.Т. Омельчука] Донецьк: Норд-Прес, 2009. 143 с.

Комунальна гігієна[за ред. Гончарука Є.Г.] Київ, «Здоров'я», 2003. 728 с.

Гігієна харчування з основами нутриціології [за ред. проф. В.І. Ципріяна] К.: Медицина, 2007. 544 с.

Гігієна праці [за ред.. Ю.І. Кундієва,. О.П.Яворовського] К.: ВСВ «Медицина», 2011. 904с.

Гігієна та охорона праці медичних працівників [за ред. В.Ф.Москаленка, О.П.Яворовського] К.: «Медицина», 2009. 176 с.

Введення в профілактичну медицину. Методологічні та історичні аспекти / В.В.Бабієнко, А.М.Гринзовський, Ю.М. Ворохта Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. 232 с.

Становлення і розвиток гігієнічної науки в Україні: шлях кризь епохи і соціальні потрясіння (друга половина ХІХ – 20-ті р.р. ХХ століття): монографія / Коцур Н.І. – Корсунь-Шевченковський, 2011. 726 с.

Злобін Ю. А. Кочубей Н. Загальна екологія: навч. посібник. Суми : Університетська книга 2012. -414 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=3185>

2. <http://www.osvita.org.ua> – Освітній портал.

3. <http://nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

3. <http://korolenko.kharkov.com> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка.

4. <http://www.education.gov.ua> – офіційний сайт МОН України.

8. ІНШЕ